

เอกสารประกอบการสอนวิชาคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณและจิตวิญญาณความเป็นครู

ผู้สอน : อ.กัลยัญ เพชรารักษ์

บทที่ 6

สมรรถนะทางวิชาชีพครูและคุณลักษณะของครูที่ดี

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยถ่ายทอดผ่านทางกระบวนการจัดการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมสั่งสอน ครูจึงมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้เรียน ดังนั้นคุณภาพของครูจึงมีความสำคัญ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะของการเป็นครูมืออาชีพอยู่เสมอ เพื่อที่จะปรับตัวให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก อันนำไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน

ความหมายของสมรรถนะ

คำว่า สมรรถนะ มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Competency มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

McClelland (1975, p. 32) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึงคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบให้สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน (2551, น. 3) สรุปความหมายของสมรรถนะไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถสร้างผลงานการปฏิบัติงานที่ดี ตามเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถปฏิบัติงานในความรับผิดชอบได้ดีกว่าผู้อื่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สมรรถนะ คือ พฤติกรรมในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถและพฤติกรรมอื่นๆ ที่ทำให้สามารถสร้างผลงานโดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานในองค์กร

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553, น. 5) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ความสามารถทักษะและคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสร้างผลงานได้โดดเด่นในองค์กร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, น. 9) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในระดับที่สามารถปฏิบัติงานใดงานหนึ่งได้สำเร็จ โดยใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ/คุณลักษณะที่ตนมีอยู่ ทั้งนี้สมรรถนะเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของตน มาประยุกต์ใช้ในงาน หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ หรือคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะ คือ ลักษณะเฉพาะภายในตัวของบุคคล ที่ส่งผลให้สามารถปฏิบัติงาน จนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลงานมีความโดดเด่น เกิดผลงานสูงสุด จนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

ความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครู

ความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูหรือสมรรถนะครู นั้นมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สาโรช บัวศรี (2526, น. 4-5) กล่าวว่า ครูที่มีสมรรถนะ คือ ครูที่สามารถทำการสอนได้อย่างดี ต้องรู้จักจิตวิทยา รู้วิธีสอน รู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสอน สามารถปกครอง แนะนำและอบรม ลูกศิษย์ได้มีความสามารถในการทำกิจกรรมของโรงเรียนได้ มีความสามารถในการติดต่อกับคนในชุมชนได้ สามารถเป็นครูชั้นอาชีพได้ คือ สามารถที่จะกล่าวอธิบาย ได้ถ้อย และเขียน เกี่ยวกับอาชีพได้

สุรางคนา เลี่ยมเพชรรัตน์ และคนอื่น ๆ (2554, น. 7) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูไว้ว่า สมรรถนะทางวิชาชีพครู หมายถึง คุณลักษณะของความเป็นครู ในการที่จะทำตามบทบาทหน้าที่ของครู อันเป็นผลมาจาก ความรู้ ทักษะ แรงจูงใจ ทศนคติ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จะทำให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งสมรรถนะต่าง ๆ พิจารณาได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมา

นุชรัตน์ ประสิทธิศิลป์ชัย (2555, น. 21) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูไว้ว่า สมรรถนะทางวิชาชีพครู หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจาก ความรู้ ทักษะความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ของผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ส่งผลต่อการทำงานให้สำเร็จ

สุรียะรัตน์ อาริรักษ์สกุล ก้องโลก (2561, น. 11) ได้ให้ความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ มีทักษะ มีคุณลักษณะของครูที่ดี มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมทุกระดับ

บุญฤดี อุดมผล (2563, น. 161) ได้สรุปความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูไว้ว่า สมรรถนะวิชาชีพครู หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณลักษณะที่เฉพาะและจำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพครู มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปความหมายของสมรรถนะทางวิชาชีพครูได้ว่า สมรรถนะทางวิชาชีพครู หมายถึง คุณลักษณะของครู ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ส่งผลให้ครูปฏิบัติงานและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่จนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของสมรรถนะ

David C. McClelland แห่งมหาวิทยาลัย Harvard ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะในลักษณะของการมองคนในภาพรวม ทั้งสิ่งที่ปรากฏเห็นและสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล โดยแบ่งองค์ประกอบของสมรรถนะเป็น 5 ส่วนดังนี้ (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2549, น. 52)

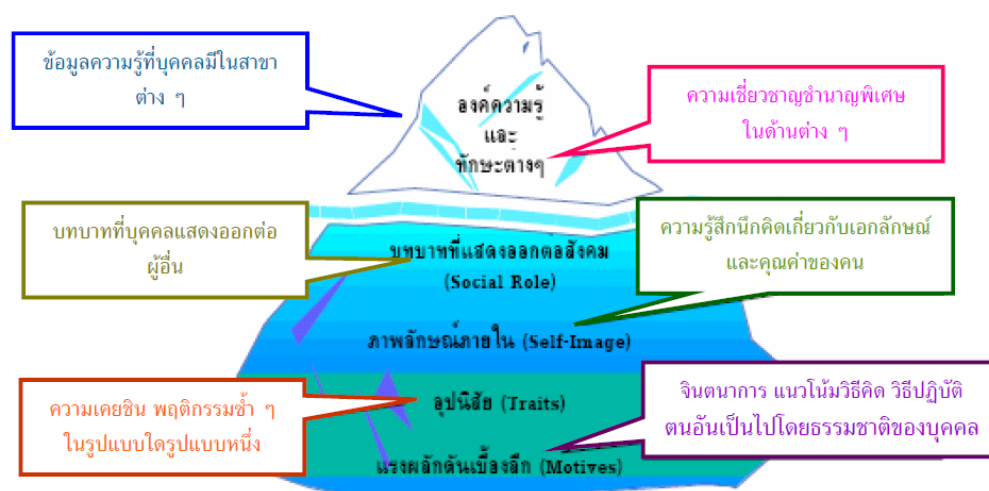
1. ทักษะ (Skills) สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดีและฝึกปฏิบัติประจำจนเกิดความชำนาญ เช่น ทักษะของหมอฟันในการอุดฟันโดยไม่ทำให้คนไข้รู้สึกเสียวเสี้ยนประสาทหรือเจ็บ
2. ความรู้ (Knowledge) ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ความรู้ด้านการบริหารต้นทุน เป็นต้น

3. มโนทัศน์ของตน (Self-Concept) ทศนคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน (Self- Image) หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น เช่น คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงจะเชื่อว่าตนเองสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เป็นต้น

4. อุปนิสัย (Traits) บุคลิกลักษณะประจำของบุคคลเป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลผู้นั้น เช่น เขาเป็นคนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้หรือเขามีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นต้น

5. แรงจูงใจหรือแรงขับภายใน (Motive) ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่สิ่งที่เป็เป้าหมาย เช่น บุคคลที่มุ่งผลสำเร็จ (Achievement Creation) จะพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองตลอดเวลา

องค์ประกอบทั้ง 5 ประการนี้เมื่อรวมกันก็จะกลายเป็นคุณลักษณะเฉพาะของบุคคล และก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าสมรรถนะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในและแสดงออกมาให้เห็นผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล สมรรถนะของบุคคลแต่ละคนจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกันจึงส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคลขึ้น โดย McClelland ได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะด้วยโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ไว้ว่าคุณลักษณะของบุคคลนั้นเปรียบเสมือนกับก้อนน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำ ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 แสดงโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model)

ที่มา: สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (ม.ป.ป.) (เอกสารจากเว็บไซต์)

จากภาพที่ 1 ส่วนที่ลอยอยู่เหนือน้ำซึ่งมีปริมาณน้อย เป็นส่วนที่สังเกตเห็นได้ชัดเจน สามารถวัดได้ง่าย และพัฒนาได้ง่าย ประกอบด้วย ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่บุคคลมี ส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำคือ ส่วนที่อยู่ภายในจิตใจมีปริมาณมากกว่า มองเห็นได้ยาก วัดได้ยาก และพัฒนาได้ยาก ประกอบด้วย บทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social Role) ภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง (Self- Image) อุปนิสัย/คุณลักษณะส่วนบุคคล (Traits) และแรงจูงใจ (Motive) ซึ่งส่วนนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ส่งผลให้แต่ละบุคคลมีพฤติกรรมในการทำงานหรือมีสมรรถนะในการทำงานที่แตกต่างกันมากกว่าส่วนอื่น ๆ

ดังนั้นคุณลักษณะที่บุคคลมีอยู่ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ (ส่วนลอยอยู่เหนือน้ำ) และคุณลักษณะพื้นฐานอื่น ๆ (ส่วนที่จมอยู่ใต้น้ำ) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลให้มีความแตกต่างกัน จึงสรุปได้ว่าสมรรถนะของบุคคลมีความสัมพันธ์กับผลงานที่บุคคลกระทำออกมา

ประเภทของสมรรถนะ

นักวิชาการได้จำแนกประเภทของสมรรถนะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเกณฑ์หรือวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ดังนี้

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551, น. 19) ได้แบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. สมรรถนะหลัก (Core competencies) หมายถึงบุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทักษะทัศนคติความเชื่อและอุปนิสัยของคนในองค์กรโดยรวมที่จะสนับสนุนให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ได้

2. สมรรถนะตามสายงาน (Job competencies) หมายถึงบุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทักษะทัศนคติความเชื่อและอุปนิสัยที่จะช่วยส่งเสริมให้คนนั้น ๆ สามารถสร้างผลงานในการปฏิบัติงานตำแหน่งนั้น ๆ ได้สูงกว่ามาตรฐาน

3. สมรรถนะส่วนบุคคล (Personal competencies) หมายถึงบุคลิกลักษณะของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทักษะทัศนคติความเชื่อและอุปนิสัยที่ทำให้บุคคลนั้นมีความสามารถในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดดเด่นกว่าคนทั่วไป เช่น สามารถอาศัยอยู่กับแมงป่องหรือสรพิษได้เป็นต้นซึ่งเรามักจะเรียกสมรรถนะส่วนบุคคลว่าความสามารถพิเศษส่วนบุคคล

ชูชัย สมितिไกร (2552, น. 30-31) ได้ให้ความคิดเห็นว่สมรรถนะสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือสมรรถนะที่บุคลากรในองค์กรจำเป็นต้องมีเหมือนกันทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในสายงานใดหรือระดับตำแหน่งใดก็ตาม

2. สมรรถนะตามสายงาน (Functional Competency) คือสมรรถนะที่เป็นความรู้ความสามารถทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามสายงานหนึ่ง ๆ

3. สมรรถนะตามบทบาท (Role Competency) คือสมรรถนะที่บุคคลในระดับบริหารจำเป็นต้องมีเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่และบทบาทการเป็นผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

อารณ ภูวพิทยพันธุ์ (2552, น. 28-30) จำแนกสมรรถนะออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) หมายถึงความสามารถหลักซึ่งสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของคนที่จะช่วยสนับสนุนให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายและภารกิจตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดและหมายถึงลักษณะพฤติกรรมของคนที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของคนในทุกระดับและทุกกลุ่มงานที่องค์กรต้องการให้มี

2. สมรรถนะในการบริหารจัดการ (Managerial Competency) หมายถึงความสามารถในการจัดการซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทักษะในการบริหารจัดการงานต่างๆและหมายถึงความสามารถที่มีได้ทั้งในระดับผู้บริหารและระดับพนักงานโดยจะแตกต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ (Role-Based)

3. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) หมายถึงความสามารถในงานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะงานต่างๆ (Job Based) หน้าที่ที่แตกต่างกันความสามารถในงานย่อมแตกต่างกันสามารถเรียก Functional Competency เป็น Job Competency หรือ Technical Competency

4. สมรรถนะส่วนบุคคล (Individual Competency) หมายถึงความสามารถเฉพาะบุคคลซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลที่เกิดขึ้นจริงตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่เหมือนกันไม่จำเป็นว่าคนที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นจะต้องมีความสามารถเหมือนกัน

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปสมรรถนะได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก หมายถึง คุณลักษณะร่วม ความสามารถที่บุคลากรทุกคนในองค์กรจำเป็นต้องมีเหมือนกัน เพื่อสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่องค์กรได้กำหนดไว้

2. สมรรถนะประจำสายงาน หมายถึง คุณลักษณะ ความสามารถของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น ๆ จำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมรรถนะทางวิชาชีพครู

1. สมรรถนะทางวิชาชีพครูตามเกณฑ์การประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การประเมินสมรรถนะครูที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ มีกรอบความคิดจากแนวคิดของ McClelland นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัย Harvard ที่อธิบายไว้ว่า “สมรรถนะเป็นคุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Other Characteristics) และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์กรในการปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งสมรรถนะทางวิชาชีพครูตามเกณฑ์การประเมินประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 สมรรถนะ และสมรรถนะประจำสายงาน 6 สมรรถนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 26-38)

1.1 สมรรถนะหลัก (Core Competency) หมายถึง คุณลักษณะ ความสามารถที่บุคลากรทุกคนในองค์กรจำเป็นต้องมีเหมือนกัน เพื่อสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่องค์กรได้กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการบริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self- Development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและ วิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น หรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนา การจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะที่ 5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู(Teacher’s Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

1.2 สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) หมายถึง คุณลักษณะความสามารถของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น ๆ จำเป็นต้องมี เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ

สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน

สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ห้องเรียนหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – Building For Learning Management) หมายถึง การประสานความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเครือข่ายกับผู้ปกครองชุมชนและองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

2. สมรรถนะทางวิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.

2562

ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 เรื่องรายละเอียดของมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพครู ได้กำหนดสมรรถนะทางวิชาชีพครูในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพียงมาตรฐานเดียว ดังละเอียดต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562, น. 10-14)

2.1 สมรรถนะทางวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้

มาตรฐานความรู้ เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้ ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษารวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562, น. 18) โดยสาระความรู้และสมรรถนะทางวิชาชีพครูตามมาตรฐานความรู้มีรายละเอียดดังในตารางต่อไปนี้

มาตรฐานความรู้	สาระความรู้	สมรรถนะทางวิชาชีพครู
1. การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลก สังคม และแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1. การเปลี่ยนแปลงบริบทของโลกและสังคม 2. แนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1. รอบรู้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งภายใน และภายนอกประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา 2. ประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้
2. จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา และจิตวิทยาให้คำปรึกษาในการวิเคราะห์ และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ	1. จิตวิทยาเพื่อการวิเคราะห์ และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ 1.1 จิตวิทยาพัฒนาการ 1.2 จิตวิทยาการศึกษา 1.3 จิตวิทยาให้คำปรึกษา	1. เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน 2. ช่วยเหลือและสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพได้ 3. ให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้
3. เนื้อหาวิชาที่สอน หลักสูตร มาตรฐานการสอน และเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้	1. เนื้อหาวิชาเอก 2. หลักสูตร 3. มาตรฐานการสอน 4. เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้	1. รอบรู้ในเนื้อหาของสาขาวิชาเอกที่สอน และบูรณาการองค์ความรู้ในวิชาเอกสำหรับการเรียนการสอนได้ 2. วิเคราะห์จัดทำใช้ประเมินและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาได้ 3. จัดทำแผนการเรียนรู้และนำแผนการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน 4. บริหารจัดการชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ 5. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารได้ 6. แสวงหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้แก่ผู้เรียนได้ 7. ประยุกต์ใช้หรือพัฒนาสื่อและนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

มาตรฐานความรู้	สาระความรู้	สมรรถนะทางวิชาชีพครู
4. การวัดประเมินผลการเรียนรู้ และการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียน	1. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 2. การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน	1. วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ 2. เลือกใช้ผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ 3. ทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนได้
5. การใช้ภาษาไทยภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา	1. การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2. การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 3. การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา	ใช้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องในการเรียนการสอน หรือที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษา
6. การออกแบบ และการดำเนินการเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษา	การประกันคุณภาพการศึกษา	จัดการคุณภาพ พัฒนา และประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

1.2 สมรรถนะทางวิชาชีพครูตามมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ

มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ หรือจัดการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษารวมทั้งผู้ต้องการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีเพียงพอที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562, น. 18)

สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และสมรรถนะทางวิชาชีพครู มีรายละเอียดดังแสดงในตารางต่อไปนี้

มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ	สาระการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา	สมรรถนะทางวิชาชีพครู
1. การปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู	1. การปฏิบัติหน้าที่ครู 2. การจัดการเรียนรู้ 3. ความสัมพันธ์กับ ผู้ปกครอง และชุมชน	1. การปฏิบัติหน้าที่ครู 1.1 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู 1.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล 1.3 สร้างแรงบันดาลใจผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม 1.4 พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นพลเมืองดี 2. การจัดการเรียนรู้ 2.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมหลักสูตรสถานศึกษา 2.2 การจัดทำแผนการสอนและจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนตามความถนัด และความสนใจ ให้มีปัญญารู้คิด มีความเป็นนวัตกร และมีความสุขในการเรียน 2.3 ดูแล ช่วยเหลือ พัฒนา และรายงานผลการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบ 2.4 วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 2.5 ทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ 2.6 สื่อ และการวัดการประเมินผลการเรียนรู้

		2.7 การบูรณาการความรู้และศาสตร์การสอน 2.8 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 3. ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 3.1 ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน 3.3 ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชนและสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม 3.4 ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. การปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู	จรรยาบรรณของวิชาชีพครูตามข้อบังคับคุรุสภา	ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

3. สมรรถนะทางวิชาชีพของครูในสังคมไทย

การรวบรวมและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะวิชาชีพครู จากนักวิชาการด้านการศึกษาของไทยที่ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับสมรรถนะวิชาชีพครู คุณลักษณะของครูที่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และคุณลักษณะสำหรับผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครู นั้น วิภาวรรณ เอกวรรณัง (2560, น. 17-24) ได้สังเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพครูที่สอดคล้องกับสังคมไทยไว้ 4 ด้านดังนี้

1. สมรรถนะด้านความรู้ ผู้ที่จะประกอบอาชีพครู ควรมีสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ดังต่อไปนี้

1.1 ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอน ผู้ที่จะประกอบอาชีพครูต้องมีความรู้ที่ลุ่มลึกในเนื้อหาวิชาที่จะสอน

1.2 ความรู้ในวิชาชีพครู นอกเหนือจากความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอนแล้ว ผู้ที่จะประกอบอาชีพครูยังต้องมีความรู้ในวิชาชีพครู เพื่อให้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพกับผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น โดยความรู้ในวิชาชีพครูที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสาร ประกอบด้วย

1.2.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

1.2.2 หลักการศึกษา

1.2.3 จิตวิทยาการเรียนรู้

1.2.4 ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2.5 การประเมินผลการเรียนรู้

1.2.6 การวิจัยทางการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1.2.7 ความรู้ความเข้าใจในความเป็นครู

1.2.8 ความรู้ในการบริหารจัดการชั้นเรียน

1.3 ความรู้ทั่วไป เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต และการเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย สังคมโลก ความรู้ทั่วไปที่สังเคราะห์ได้ ประกอบด้วย

1.3.1 การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาวัฒนธรรม

1.3.2 กฎหมาย

1.3.3 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม

1.3.4 การใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต

1.3.5 การสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

2. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ความรู้ในเนื้อหาวิชาชีพครู และความรู้ทั่วไป มาบูรณาการเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนประกอบด้วยสมรรถนะย่อย ดังนี้

2.1 สมรรถนะในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย

- 2.1.1 การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ทั้งหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายและท้องถิ่น
- 2.1.2 การวิเคราะห์หลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์
- 2.1.3 การประเมินหลักสูตร
- 2.2 สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย
 - 2.2.1 การรู้จักผู้เรียนรายบุคคล ถ่ายทอดความรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล
 - 2.2.2 บูรณาการสาระการเรียนรู้ ทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับชีวิตจริง
 - 2.2.3 ออกแบบการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับวัย และความสามารถของผู้เรียน
 - 2.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาได้
 - 2.2.5 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ
 - 2.2.6 จัดกิจกรรมหรือสนับสนุนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน
- 2.3 สมรรถนะการใช้สื่อ นวัตกรรม และแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย การผลิตสื่อ การพัฒนาสื่อ การใช้สื่อ แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย
- 2.4 สมรรถนะในการวัดและประเมินผู้เรียน ประกอบด้วย
 - 2.4.1 การประเมินผลตามสภาพจริง
 - 2.4.2 การสร้างเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย
 - 2.4.3 การนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - 2.4.4 การรายงานผลการประเมินให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 สมรรถนะด้านการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วย
 - 2.5.1 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน
 - 2.5.2 การกำกับ ดูแล และแก้ปัญหาในชั้นเรียน

- 2.5.3 การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการชั้นเรียน
- 2.5.4 สามารถจัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนและเอกสารประจำชั้นเรียนและ
- วิชา
- 2.6 สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ประกอบด้วย
- 2.6.1 มีความรู้ความเข้าใจระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ และการวิจัยเพื่อพัฒนา
- 2.6.2 วิเคราะห์สภาพปัญหาในชั้นเรียน เพื่อนำไปสู่การหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม
- 2.6.3 สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน
- 2.6.4 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดการการเรียนรู้
- 2.7 สมรรถนะด้านจิตวิทยาสำหรับครู
- 2.7.1 มีความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน
- 2.7.2 สามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้ เรียนรู้และพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน
- 2.7.3 สามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- 2.7.4 สามารถส่งเสริมความถนัดและความสนใจของผู้เรียน
- 2.7.5 สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน
- 2.7.6 สามารถวิเคราะห์ปัญหาเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้เรียน
- 2.7.7 สามารถแนะแนวให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาแก่ผู้เรียน
- 2.7.8 สามารถติดตามประเมินผลการแนะแนวและการให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน
- 2.7.9 สามารถดูแล แก้ไข หรือป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน
- 2.8 สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
- 2.8.1 สามารถเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนในโอกาสต่าง ๆ ได้
- 2.8.2 สามารถนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา
- 2.8.3 สามารถร่วมมือกับชุมชนในการป้องกันและแก้ปัญหาของชุมชนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน
- 2.8.4 สามารถจัดบริการทางวิชาการให้แก่ชุมชนในโอกาสต่าง ๆ

2.8.5 ประสานงานกับชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษา และความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้

3. สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมความเป็นครู เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติ ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู และเหมาะสมกับการเป็นสมาชิกขององค์วิชาชีพครู ประกอบด้วย

3.1 การปฏิบัติหน้าที่ครูครบถ้วน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน อย่างตั้งใจและเต็มใจในการให้บริการ

3.2 มีความศรัทธาต่อวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความภูมิใจในวิชาชีพครู

3.3 การอุทิศตนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นประชาธิปไตย ภูมิใจในความเป็นไทย และทักษะการใช้ชีวิต และการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเต็มที่

3.4 การปฏิบัติต่อผู้เรียนอย่างยุติธรรม/เท่าเทียมกัน

3.5 มีความรักห่วงใยและปรารถนาดีต่อผู้เรียน ดูแลผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

3.6 มีความอดทน รับผิดชอบ เสียสละ ในการปฏิบัติหน้าที่

3.7 การรักษา ระเบียบวินัยและการควบคุมตนเอง

3.8 วางตนเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีบุคลิกภาพที่มีความน่าเคารพนับถือ

3.9 วิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ มีความกล้าที่จะพัฒนาการศึกษา เป็นผู้นำทางการศึกษา เป็นผู้นำทางสังคมและชุมชน เป็นผู้ชี้นำสังคม มีความกล้าที่จะพัฒนาการศึกษา สังคมและชุมชน กล้าวิพากษ์วิจารณ์

3.10 มีค่านิยมที่ดีงาม จิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปะ วัฒนธรรม ศาสนา ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมของชาติ

4. สมรรถนะด้านทักษะชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในสภาพสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบด้วย

4.1 ทักษะการติดต่อ สื่อสารภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4.2 ทักษะการใช้เทคโนโลยี

4.3 ทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างเป็นระบบ

4.4 ทักษะการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสังคม

4.5 ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจตามหลักวิชา

4.6 ทักษะการแสวงหาความรู้ตลอดเวลา และการพัฒนาตนเอง สถานศึกษา วิชาชีพ และชุมชน/สังคม สามารถเลือกสรรวิธีการพัฒนาตนเองได้เหมาะสม เข้าใจ ยอมรับ ปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเอง ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในการพัฒนาตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการและวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ

4.7 ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความเป็นประชาธิปไตย สนับสนุน เสริมแรง ให้กำลังใจและยกย่องให้เกียรติเพื่อนร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม สามารถปฏิบัติตนเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้เหมาะสมกับบทบาท

4.8 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งในองค์กรและนอกองค์กร

สรุปสมรรถนะวิชาชีพครูในสังคมไทย ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครูที่สอดคล้องกับสภาพสังคมไทยต้องมีสมรรถนะในวิชาชีพครู ประกอบด้วย สมรรถนะด้านความรู้ ที่จะต้องประกอบไปด้วย ความรู้ทั่วไป ความรู้ในวิชาชีพครู ความรู้ในวิชาที่สอน สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่เป็นการนำความรู้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติตนที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครูและเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับศิษย์ และสมรรถนะในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

คุณลักษณะของครูที่ดี

คุณลักษณะของครูที่ดี เป็นลักษณะของการแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงการเป็นครูที่ดีแก่ศิษย์ ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอไว้หลากหลายคุณลักษณะดังนี้

คุณลักษณะของครูมืออาชีพ หมายถึง เครื่องหมายที่ชี้ให้เห็นว่าวิชาชีพครูมีความเป็นวิชาชีพชั้นสูงหรือคุณลักษณะที่ดีของครูอันเป็นที่ต้องการของสังคม ซึ่งครูต้องมีความรักและความเมตตาต่อศิษย์ เสียสละ หมั่นเพียรศึกษา ปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เอาใจใส่ต่อศิษย์ทุกคน เป็นกำลังใจและช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับศิษย์ เพื่อให้เป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นแบบอย่างที่ดี มีจรรยาบรรณ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รักความยุติธรรม ยอมรับและเข้าใจ ความแตกต่างของเด็กแต่ละคน มีอุดมการณ์ ยึดมั่นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีคุณธรรมยึดเหนี่ยว จิตใจของตนเอง การเป็นครูดีจะเป็นพื้นฐานให้คุณครูพัฒนาเป็นครูมืออาชีพได้ต่อไป (กิตติชัย สุธาสิโนบล, 2564, น.137)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, น.117-18) ได้กำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ ดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความประพฤติทั้งทางกาย วาจา และใจ ที่แสดงถึงความเคารพในกฎหมาย ระเบียบประเพณีของสังคม และความประพฤติที่สอดคล้องกับอุดมคติหรือความหวังของตนเอง โดยให้ยึดส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตัว
2. ความซื่อสัตย์สุจริตและความยุติธรรม หมายถึง การประพฤติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบ หรือคดโกงผู้อื่นหรือส่วนรวม ให้ยึดถือหลักเหตุผล ระเบียบ แบบแผน และกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์
3. ความขยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาอาชีพ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่ทำให้เสียเวลาชีวิตและปฏิบัติกิจอันควรกระทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคม
4. ความสำนึกในหน้าที่และการงานต่าง ๆ รวมไปถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่เอาัดเอาเปรียบสังคมและไม่ก่อความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่สังคม
5. ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม วิจัย และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หมายถึง ความประพฤติในลักษณะสร้างสรรค์และปรับปรุงมีเหตุมีผลในการทำหน้าที่การงาน
6. ความกระตือรือร้นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความรักและเทิดทูนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ หมายถึง ความประพฤติที่สนับสนุนและให้ความร่วมมือ ในการอยู่ร่วมกันโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมให้มากที่สุด

7. ความเป็นผู้มีพละทานมัยที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ หมายถึง ความมั่นคงและจิตใจ รู้จักบำรุงรักษากายและจิตใจให้สมบูรณ์ มีอารมณ์แจ่มใสมีธรรมะอยู่ในจิตใจอย่างมั่นคง

8. ความสามารถในการพึ่งพาตนเองและมีอุดมคติเป็นที่พึ่งไม่ไหว้วานหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยไม่จำเป็น

9. ความภาคภูมิใจและการรู้จักทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม และทรัพยากรของชาติ หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมแบบไทย ๆ มีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมของตนเองและทรัพยากรของชาติ

10. ความเสียสละและเมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญ และความสามัคคีกัน หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกถึงความแบ่งปัน เกื้อกูลผู้อื่น ในเรื่องของเวลากำลังกายและกำลังทรัพย์

คุณลักษณะสำคัญ 7 ประการ ของครูในศตวรรษที่ 21 ที่ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ได้ให้มุมมองไว้ มีดังนี้ (นรรีชต์ ฝันเชียร, 2561 สืบค้นจาก <https://www.truelookpanya.com/education/content/68571/-teaartedu-teaart-teaarttea->)

1. สร้างและบูรณาการความรู้ได้ ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่างๆที่มี มาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ

2. มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ครูจะต้องสอนให้เด็กมีทักษะกระบวนการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่างๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์

3. มีวิสัยทัศน์และตักตวงทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน ครูจะต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์ เน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เด็กตักตวงทางความคิดได้ด้วยตัวเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

4. ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้เด็กเห็นถึงข้อดีข้อเสีย และการใช้เทคโนโลยีต่างๆอย่างเหมาะสม

5. มีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ๆ ครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กตามวัยและให้เด็กพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเด็กและเน้นให้เด็กเปลี่ยนจากเป็นผู้รับกลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6. ต้องเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม ครูจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมนั้นมีแนวทางในการปฏิบัติตนเองและสังคมที่เหมาะสม

7. มีบทบาทนำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพพร้อมกับผู้บริหารมากขึ้น ครูจะต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหารและชุมชน

จากคุณลักษณะทั้ง 7 ข้อที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ลักษณะของครูในยุคศตวรรษ 21 นั้น เรื่องของการใช้เทคโนโลยีและการสร้างให้ผู้เรียนเป็นนักคิดและนักพัฒนา ถือเป็นหัวใจหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ครูจะเป็นผู้สอนอย่างเดียวเหมือนเมื่อก่อนไม่ได้ จะต้องให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย โดยที่ครูออกแบบการเรียนรู้ เป็นผู้แนะนำ และอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้ให้กับเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กสามารถสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ซึ่งการสร้างสรรค์ด้วยตัวนี้นี้คือแนวทางสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ที่มันถึงเวลาแล้วที่เราต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับการศึกษาไทยเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2564). **ครูมืออาชีพ จิตวิญญาณแห่งศาสตร์และศิลป์ของความเป็นครู**. กรุงเทพฯ:

คอมเมอร์เชียล เวลด์ มีเดีย จำกัด.

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 20 มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา** (เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68ง, น. 18).

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2563, 7 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา** (เล่ม 137 ตอนพิเศษ 109ง, น. 10-14).

ชูชัย สมितिไกร. (2552). **การสรรหาคัดเลือกและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร**.

กรุงเทพฯ: วี. พรินท์ (1991).

ณรงค์วิทย์ แสันทอง. (2551). **การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

นุชรรัตน์ ประสิทธิศิลป์ชัย. (2555). **การพัฒนาโมเดลบูรณาการระหว่างการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูกับการนิเทศอย่างมีส่วนร่วม** (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

บุญฤดี อุดมผล. (2563, เมษายน-มิถุนายน). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ. **วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา**. 10(2), 161.

นรรัชต์ ฝันเชียร. (2561). **ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมีคุณลักษณะอย่างไร**. สืบค้นจาก <https://www.truelookpanya.com/education/content/68571/-teaartedu-teaart-teaarttea->

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แจ่มจัน. (2551). **สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

วิภาวรรณ เอกวรรณัง. (2560). **การพัฒนาชุดประเมินสมรรถนะวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ** (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สุกัญญา รัชมีธรรมโชติ. (2549). **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency. BASE LEARNING**. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พรีน.

สุรางคณา เลี่ยมเพ็ชรรัตน์ และคนอื่น ๆ. (2554). **การสร้างเครื่องมือการประเมินสมรรถนะวิชาชีพครูของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่** (รายงานการวิจัย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สุริย์รัตน์ อาริรักษ์สกุล ก้องโลก. (2561). **ประมวลสาระชุดวิชาความเป็นครู หน่วยที่ 10**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (มปป.). **คุณรู้จัก “Competency” (สมรรถนะ) ดีแค่ไหน**. สืบค้นจาก http://www.ocsb.go.th/upload/contents/20/attachfiles/F6523_250708.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)**.

กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). **คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการ**

พลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก. กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจ**

หลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :

21 เซ็นจูรี จำกัด

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2552). **Competency Dictionary**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เอช อาร์

เซนเตอร์ จำกัด.

McClelland, D. C. (1975). **A Competency model for human resource management specialists to be used in the delivery of the human resource management cycle**. Boston: Mcber.